Posudek vedoucího bakalářské práce

Obor: Nizozemský jazyk a literatura – Obecná lingvistika

Tomáš Kratochvíl: **Koncové šva v nizozemštině**

Autor předkládá k obhajobě druhou verzi bakalářské práce, jejíž původní verzi se mu pro zásadní nedostatky zejména v oblasti metodologie nepodařilo v loňském roce obhájit. V obecnějším úvodu proto vycházím z posudku loňského a v další části komentuji změny, jimiž práce prošla.

ÚVODEM

Student pro bakalářskou práci zvolil téma, při jehož zpracování uplatňuje znalosti získané v obou studovaných oborech. Zabývá se případem homofonie, která vzniká u některých substantiv a sloves v nizozemštině při splynutí tvaru singuláru (*-e* [ə]) a plurálu (*-en* [ən]) elizí /n/ z tvaru plurálu ([ən] > [ə]). Na základě nahrávek čtených textů, jež pořídil od rodilých mluvčích nizozemštiny, zkoumá (a) četnost elidovaných a „plných" forem plurálu, (b) vybrané akustické vlastnosti šva ve všech typech realizací koncového šva (hodnoty formantů, trvání) a (c) u nizozemských a vlámských respondentů pomocí percepčního testování interpretaci gramatického čísla ve větách s potenciálně dvojím gramatickým výkladem. Cílem práce je zjišťování faktorů vedoucích posluchače k identifikaci té či oné gramatické formy. Jedná se o vhodně zvolené téma, neboť jeho obecně teoretické uchopení dává dobrý základ experimentům, které by mohly přispět k porozumění, proč posluchač v dané promluvě preferuje jedno gramatické číslo před druhým.

Samotná práce má zhruba 50 stran, je dostatečně vybavena tabulkami a grafy, přílohy (např. nahrávky a textgridy z programu Praat) neobsahuje. Text je přehledně členěn do osmi kapitol. První kapitola čtenáře obeznamuje s problematikou potenciální gramatické ambivalentnosti dotyčných zvukových forem v nizozemštině. Druhá kapitola nese název Sociolingvistická situace výslovnosti /-en/ a je zaměřena téměř výhradně dialektologicky. Třetí kapitola se věnuje šva v nizozemštině z hlediska jeho výskytu i z hlediska elize následujícího /n/. Ve čtvrté kapitole autor uvádí své hypotézy a kapitola pátá popisuje materiál a metody. Obsahem šesté a sedmé kapitoly jsou samotné experimenty – akustická analýza a percepční testování. Práce je završena stručnou diskusí a závěrem.

POZITIVNÍ ZMĚNY OPROTI PRVNÍ VERZI

V celkovém pojetí práce došlo k výraznému posunu. Své námitky jsem podrobně formuloval v původním posudku. Autorovi se ve druhé verzi podařilo odstranit zásadní metodologické nedostatky, pořídil nové nahrávky, provedl analýzu vybraných akustických parametrů a percepční test koncipoval a realizoval smysluplně. Při intepretaci výsledků se vystříhal nepodložených tvrzení i nejasných či zavádějících formulací. Byla odstraněna valná většina terminologických, gramatických i pravopisných pochybení a překlepů.

PŘIPOMÍNKY A VÝHRADY

Poznámky uvedené v následující části neodrážejí celkový charakter práce a většinu z nich uvádím spíše jako možné body do diskuse, pokud by se k nim autor hodlal vyjádřit. Témata či otázky, jež doporučuji k obhajobě, označuji takto (*).

Percepční test

(*) Otázkou zůstává vhodnost provádění percepčního testu prostřednictvím pověřené osoby v Nizozemsku. Autor k tomu uvádí: „Vzhledem k nedostatečné kontrole vhodnosti odpovědí pověřenou osobou, především požadavku na přeformulování vět, nebyly všechny odpovědi pro tento výzkum použitelné. Z tohoto důvodu bylo nutné několik respondentů úplně vyřadit. I přesto byly odpovědi dvou respondentů alespoň částečně použitelné, a proto byly do výzkumu zahrnuti.“ (s. 30, 5.5; okopírováno i s gramatickou chybou) Z tab. 18 (s. 45) se pak dozvíme, že od těchto dvou respondentů bylo použitelných pouze 11 odpovědí ze 32, tj. 21 nepoužitelných (označeno jako NA). U ostatních 4 respondentů, s nimiž pracoval autor sám, došlo k NA celkem jen v 5 případech.

Interpretace

(*) Autor použil u hodnocení výsledků percepčního testu různý interpretační metr na obdobné jevy, když píše (s. 46), že „[v] pěti případech se vyskytla naprostá shoda s intencí mluvčího na nahrávce“, ale neuvádí, že se u obou singulárových tvarů jednalo o pouhé 3 odpovědi, neboť další 3 nebyly použitelné (NA). U stejného poměru odpovědí, tj. 3 stejné, použitelné vs. 3 nepoužitelné, však u neshody s intencí mluvčího nevylučuje o pár řádků níže vliv náhody: „V případě slova *bladzijden* „stránky“ se vzhledem k tomu, že byly použitelné pouze tři odpovědi, může jednat o náhodu.“

Formulace

V následujících větách působí neuvedení konkrétního, relativně nízkého počtu respondentů, jako by jej autor nechtěl prozradit: „Většina respondentů se percepčního testu zúčastnila pod mým přímým dohledem v České republice…“, „Několik respondentů se percepčního testu zúčastnilo v Nizozemsku…“ (s. 30, 5.5)

Slovo *teorie* je používáno i pro poměrně jednoduchou myšlenku (s. 34, 48).

Metoda segmentace

Autor popisuje pouze vizuální stránku segmentace, takže by mohlo dojít k mylnému dojmu, že zanedbal poslech. O tom, že tomu tak není, svědčí přinejmenším poznámky o slabičném /n/.

Terminologie

(*) Přes debaty, které jsme s autorem práce vedli okolo označení koncového *-e* a *-en,* se nedomnívám, že použití souhrnného termínu *segment* pro jednu či více hlásek je v práci s výrazným fonetickým zaměřením vhodné.

ZÁVĚREM

Autor zvolil vhodné, dosud nezpracované téma, teoreticky je dobře pojal, vykázal patřičnou míru pracovitosti i schopnosti samostatných úvah o možných příčinách fonetických jevů a odstranil zásadní nedostatky minulé verze. Protože práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, **doporučuji** ji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze dne 28. srpna 2019

.....

PhDr. Pavel Machač, Ph.D.

Ústav obecné lingvistiky FF UK